

גמאי גילתה במקרה תגלית פדגוגית-פסיכולוגית, הפותחת דרך חדשה להבנת הילד

מצייירים גם ללא עיניים!

תגלית נמצאה במקרה. יהודית בלומנטל, מורה לציון מזה 11 שנה בבתי הספר היסודיים תלחי וגרץ בתל אביב, החליטה, באחד משיעורי הציון של תלמידי כיתה ו', להתגבר על אייכולתם של התלמידים לצויר ראשי-אדם. ילד בגיל עשר אינו יכול, בדרך כלל, לצויר את ההבדלים שבין גבר לאשה, או בין ילד למי בוגר. הוא גם מתקשה מאוד בקביעת מקור מם המדויק של האברים בראש האדם. יהודית החליטה להדריך את תלמידיה, להתגבר על חוסר-בטחונם וידיעתם בצויר-פנים. היא חלקה לתלמידים את הנייר, בגודל הסטנדרטי שמחלקת העירייה, ביקשה מהם לצויר ראש אדם על פני כל שטח הנייר. לילדים היתה זו משימה קשה. בכיתות ה' נמוכות של בית-הספר היסודי, מצייירים הילדים, ללא הדרכה של מורים מיוחדים ל- צויר, מעלים על הנייר נושאים במידת כשי רונם ודמיונם האישי. רק בכיתה ה' מתחיל, בדרך כלל, מורה מקצועי לצויר להדריך את התלמידים, שעה אחת בשבוע. המורה לצויר אינו מלמד לצויר. הוא רק מדריך את התלמידים להשתמש בחומרים, מנסה לעזור להם לפתור בעיות מבלי להגבילם. יהודית ניסתה לשחרר את תלמידיה מכל מכשולים, או פחדים, שיכלו להתעורר אם ינתן להם לצויר את עצמם או את חבריהם. היא הדריכה אותם צעד אחר צעד. תחילה ביקשה שכל אחד ימשש את ראשו, ולפי חושו יצויר על הנייר צורת גולגולת. אחרי שציירו את הגולגולת, ביקשה ה' מורה מתלמידיה למצוא איזה אבר נמצא במרכז הפנים. התלמידים מצאו שם, להפ' תעתם, את העיניים, שעד אז ציירום בחלק העליון של הפנים. כך התקדמה יהודית עם תלמידיה צעד אחר צעד, כשהתלמידים מצייירים לחד כל גילוי שגילו.

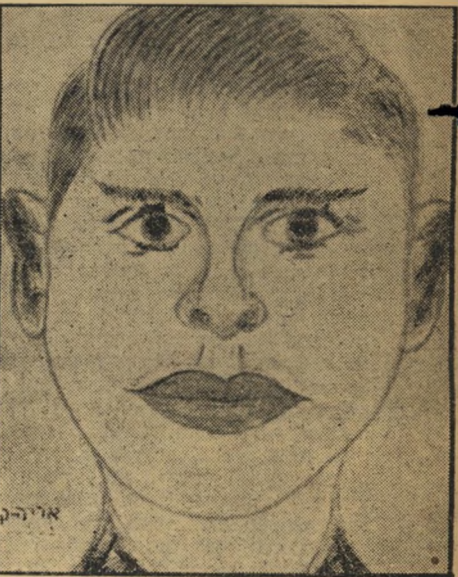
ידעה ששיניה בולטות, הבליטה אותן בצויר. התמונות לתערוכה נבחרו באופן מקרי ל- אחר שההורים הרשו פרסום תמונות ילדיהם.

דרורה שהיגרה לאחרונה עם הוריה לארצות-הברית, היתה ילדה שהתכונות הבולות שות ביותר בה היו יופיה, קור-מונה ורשעות ילדותית מסויימת. תכונות שבאו לידי ביטוי ברור בצוירה. תוצאות הצוירים לא עמדו ביחס ישר לכשרון הצויר.

באותו שיעור ניתן לילדים לצבוע את ציוריהם כהבנתם, לפי דרכי השימוש ב- צבע, שלמדו קודם לכן. אותה שעה, כשי יהודית עברה וסקרה להן יצירות תלמידיה, קפצה אל מול עיניה עובדה מתמיהה - הרבה ציורים, כמחציתם, היו דומים באופן מפליא למצייריהם.

למורה, שנהגה לשמור בארון מיוחד ב- ביתה את ציוריהם של תלמידיה מכל ה- שנים, לא היתה הפתעה בעובדה שיש דמ' יון שהוא בין הצויר למצייר. לכל ילד יש סגנון צויר משלו, כשם שיש לו סגנון כתבידי. ילד מצויר תמיד טיפוס אדם מיר חזי, הדומה לעצמו. אולם ציורי פורטרטים אלה היו שונים. נוסף לדמיון הרב שהיה בהם למצייריהם, הם תיארו ברוב המקרים את אופים המיוחד של המציירים, יותר מכפי שהוא השתקף בחיצוניותם. הם הכיחו ב- אופן ברור ביותר, שהילדים ציירו את פנימיותם יותר מאשר את תיאורם החיצוני. המורה לצויר המשיכה נסיון מעניין זה בשאר 22 הכיתות, אותן הורחה. בכללן התקבלה אותה תוצאה בדיוק. כדי לצויר את עצמם, לא נזקקו הילדים לכל תמונה או ראי. רק מורה שהכיר את אופיו של התלמיד, יכול היה להרגיש מה רב הדמיון בין הצויר למצויר באופיו הכללי. סקירה של אותם תלמידים, שצויריהם לא דמו להם, גילתה כי היו אלה ברוב המקרים ילדים אמביציוניים. ילד הרוצה משהו מסויים, או ילדות שהיו להן אידיאלים, כיצד צריכה ילדה יפה להיראות, לא ציירו את עצמם. רק אלה שציירו באופן ספונטאני, הצליחו בכך. נסיון מרחיק-לכת יותר, בו היו ה' ילדים צריכים לצויר ראשים גדולים, ללא מישוש מוקדם, הוכיח שוב את מידת הדמיון הרבה, ביחוד בתיאור האופי, אם כי בפרטים חיצוניים היו שגיאות יסודיות. היה בתגלית זאת ערך פדגוגי-פסיכולוגי רב. ציורים מעין אלה, שצוירו בידי ילדים, יוכלו לשמש בעתיד חומר מבחן-חשוב ל- פסיכולוגים, לשמש כעזר למחנכים כדי לה' כיו בילד צדדים שונים, שלא הכירום קודם לכן. הילדים עצמם סירבו תחילה להכיר בדמיון בינם לבין ציוריהם. היו להם מושגים אחרים איך הם צריכים להיראות. אולם כשנפתחה השבוע, במוזיאון תל-אביב, תערוכה של ציורים נבחרים, כשכלל צויר מצורפת תמונה (מעשה הצלם סירסט מ' חיפה), הם באו לראות את עצמם ולהצלטלם ליד יצירותיהם.

התסרוקת של הדמויות היתה אחרת, לכן לא הורגש הדמיון שביניהם. אריה הוא ילד ער ורגשני, משתתף בפעילות באירועים.

יעקוב בן ה-13, הוא הטוב בצייירי כיתתו, צויר את עצמו על רקע ירוק. הוא נמ' נה בין המוכשרים, האינטלקטואליים והרציניים שבתלמידים. תכונות המוש' תקפות בצויר, יותר בתמונה. הצויר משקף את נפשו של המצייר יותר מאשר את חיצוניותו.

תלמידת כתי ח' הצליחה להביע בצוירה את רצינותה, הבליטה במיוחד את אונה, ביטאה עליידי כך את חוש השמיעה המפותח שלה. נסיון פדגוגי דומה נעשה במוסד עיונים אשר הצליחו לפפל את עצמם בעזרת חוש המישוש בלבד.

שצוירה קמטים במצח המשוים לה הבעה של בנרות ורצינות לפעלה מגילה האמיתי והם ביטוי נאטן ונכון לדמותת הפנימית.

אבינה תלמידת כתי ח' הצליחה להביע בצוירה את רצינותה, הבליטה במיוחד את אונה, ביטאה עליידי כך את חוש השמיעה המפותח שלה. נסיון פדגוגי דומה נעשה במוסד עיונים אשר הצליחו לפפל את עצמם בעזרת חוש המישוש בלבד.